

Art. 10. 1. Gminna rada narodowa ustala wysokość funduszu, biorąc pod uwagę przewidywaną realizację zadań w ramach planu i budżetu terenowego oraz czynów społecznych.

2. Gminna rada narodowa w uchwale ustalającej wysokość funduszu powinna określać ponadto w szczególności:

- 1) cele, na które wydatkowane będą środki funduszu, uzasadnione danymi kalkulacyjnymi;
- 2) okres, na jaki uchwalony jest fundusz;
- 3) zasady udzielania obniżek i zwolnień od obowiązku świadczeń na fundusz.

Art. 11. 1. Gminna rada narodowa uchwała równocześnie z budżetem plan dochodów i wydatków funduszu, którym dysponuje naczelnik gminy.

2. Gminna rada narodowa może upoważnić naczelnika gminy do dokonywania zmian w planie dochodów i wydatków funduszu.

3. Środki funduszu nie wydatkowane w roku bieżącym przechodzą na rok następny.

Art. 12. 1. Fundusz może być wydatkowany przez naczelnika gminy tylko na cele określone w art. 8, przewidziane w uchwale gminnej rady narodowej.

2. Gminna rada narodowa sprawuje kontrolę wykonania zadań, na które przeznaczony jest fundusz, wydatków dokonywanych w związku z realizacją tych zadań oraz udzielania obniżek i zwolnień od obowiązku świadczeń na fundusz. Naczelnik gminy składa sprawozdania z wykonania funduszu na sesji w terminach ustalonych przez gminną radę narodową, nie rzadziej niż raz do roku.

Art. 13. Zobowiązany, którzy w związku z pracą lub świadczeniem usług przewozowych ulegną wypadkowi, oraz członkom ich rodzin przysługuje prawo do świadczeń na zasadach i w wysokości określonych w przepisach wydanych na podstawie art. 15 ustawy z dnia 23 stycznia 1968 r. o powszechnym zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin (Dz. U. Nr 3, poz. 6).

Art. 14. 1. Traci moc ustawa z dnia 12 marca 1958 r. o funduszu gromadzkim na niektóre cele miejscowe (Dz. U. z 1958 r. Nr 17, poz. 73, z 1962 r. Nr 32, poz. 152, z 1965 r. Nr 46, poz. 288 i z 1970 r. Nr 29, poz. 244).

2. Przepisy ustawy wymienionej w ust. 1 stosuje się jednak do wymiaru świadczeń na fundusz za lata do 1972 r. włącznie.

Art. 15. Ustawa wchodzi w życie z dniem 1 stycznia 1973 r.

Przewodniczący Rady Państwa: *H. Jabłoński*
Sekretarz Rady Państwa: *L. Stasiak*

314

OBWIESZCZENIE PREZESA RADY MINISTRÓW

z dnia 30 listopada 1972 r.

w sprawie ogłoszenia jednolitego tekstu ustawy z dnia 25 stycznia 1958 r. o radach narodowych.

1. Na podstawie art. 10 ustawy z dnia 29 listopada 1972 r. o utworzeniu gmin i zmianie ustawy o radach narodowych (Dz. U. Nr 49, poz. 312) ogłasza się w załączniku do niniejszego obwieszczenia jednolity tekst ustawy z dnia 25 stycznia 1958 r. o radach narodowych (Dz. U. Nr 5, poz. 16) z uwzględnieniem zmian wprowadzonych ustawą z dnia 28 czerwca 1963 r. o zmianie ustawy o radach narodowych (Dz. U. Nr 28, poz. 164), ujętych w jednolitym tekście ogłoszonym jako załącznik do obwieszczenia Prezesa Rady Ministrów z dnia 5 lipca 1963 r. (Dz. U. Nr 29, poz. 172), oraz zmian wprowadzonych ustawą z dnia 27 kwietnia 1972 r. — Karta praw i obowiązków nauczyciela (Dz. U. Nr 16, poz. 114) i ustawą z dnia 29 listopada 1972 r. o utworzeniu gmin i zmianie ustawy o radach narodowych (Dz. U. Nr 49, poz. 312), z zachowaniem ciągłej numeracji rozdziałów, artykułów, ustępów i punktów.

2. Podany w załączniku do niniejszego obwieszczenia jednolity tekst ustawy z dnia 25 stycznia 1958 r. o radach narodowych nie obejmuje następujących przepisów:

- 1) art. 85 ustawy z dnia 25 stycznia 1958 r. o radach narodowych (Dz. U. Nr 5, poz. 16) w brzmieniu: „Art. 85. Ustawa wchodzi w życie z dniem ogłoszenia.”;
- 2) art. 4 ustawy z dnia 28 czerwca 1963 r. o zmianie ustawy o radach narodowych (Dz. U. Nr 28, poz. 164) w brzmieniu: „Art. 4. Ustawa wchodzi w życie z dniem ogłoszenia.”;
- 3) art. 125 ustawy z dnia 27 kwietnia 1972 r. — Karta praw i obowiązków nauczyciela (Dz. U. Nr 16, poz. 114) w brzmieniu: „Art. 125. Ustawa wchodzi w życie z dniem 1 maja 1972 r.”;
- 4) art. 11 ustawy z dnia 29 listopada 1972 r. o utworzeniu gmin i zmianie ustawy o radach narodowych (Dz. U. Nr 49, poz. 312) w brzmieniu: „Art. 11. Ustawa wchodzi w życie z dniem 1 stycznia 1973 r. z wyjątkiem przepisów art. 7, które wchodzi w życie z dniem ogłoszenia.”

Prezes Rady Ministrów: *P. Jaroszewicz*

Załącznik do obwieszczenia Prezesa Rady Ministrów z dnia 30 listopada 1972 r. (poz. 314).

USTAWA

z dnia 25 stycznia 1958 r.

o radach narodowych.

W celu:

— ustawowego określenia zakresu działania rad narodowych i dalszego rozszerzenia ich uprawnień,

— prawidłowego ustalenia kompetencji organów rad narodowych,

— umocnienia samodzielności rad narodowych, przy równoczesnym ustaleniu uprawnień nadzorczych, niezbędnych dla realizacji jednolitej polityki w Państwie, stanowi się, co następuje:

Rozdział 1.

Przepisy ogólne.

Art. 1. 1. W Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej władza należy do ludu pracującego miast i wsi.

2. Rady narodowe w gminach, miastach, dzielnicach większych miast, powiatach i województwach są organami władzy państwowej ludu pracującego miast i wsi i wyrażają jego wolę.

Art. 2. 1. Rady narodowe są wybierane przez ludność.

2. Radni są odpowiedzialni przed swymi wyborcami i mogą być przez nich odwoływani.

3. Tryb przeprowadzania wyborów oraz odwoływania radnych określa Ordynacja wyborcza do rad narodowych.

Art. 3. 1. Rady narodowe kierują na swoim terenie działalnością gospodarczą, społeczną i kulturalną; należą do nich wszystkie sprawy w zakresie władzy i administracji państwowej, nie zastrzeżone na rzecz innych organów.

2. W szczególności do zakresu działania rad narodowych należą sprawy:

- 1) ochrony porządku i bezpieczeństwa publicznego,
- 2) rolnictwa,
- 3) przemysłu terenowego i rzemiosła,
- 4) budownictwa terenowego, nadzoru budowlanego, zabudowy miast i wsi,
- 5) gospodarki komunalnej i mieszkaniowej,
- 6) handlu wewnętrznego,
- 7) skupu,
- 8) budowy i utrzymania dróg oraz transportu drogowego,
- 9) gospodarki wodnej,
- 10) oświaty i kultury,
- 11) zdrowia i opieki społecznej,
- 12) kultury fizycznej i turystyki,
- 13) zatrudnienia,
- 14) finansów,
- 15) inne sprawy administracji państwowej w zakresie przewidzianym w obowiązujących przepisach.

3. Radom narodowym przysługuje w zakresie przewidzianym niniejszą ustawą lub przepisami szczególnymi prawo kontroli i koordynacji działalności nie podporządkowanych im organów państwowych, instytucji i jednostek gospodarczych.

Art. 4. Rady narodowe dbają o coraz lepsze zaspokajanie potrzeb ludności i o wszechstronny rozwój terenu, wiążąc jego potrzeby z zadaniami ogólnopaństwowymi.

Art. 5. Rady narodowe czuwają nad przestrzeganiem praworządności ludowej, ochraniają własność społeczną, zabezpieczają prawa obywateli, współdziałają w umacnianiu obronności i bezpieczeństwa Państwa.

Art. 6. Rady narodowe zwalczają przejawy samowoli i biurokratycznego stosunku do obywateli oraz czuwają nad wykonaniem przez obywateli obowiązków względem Państwa.

Art. 7. 1. W ramach uprawnień nadanych im przez ustawę rady narodowe wydają przepisy prawne powszechnie obowiązujące na danym terenie.

2. Rady narodowe mogą wydawać w szczególności zarządzenia porządkowe w celu ochrony bezpieczeństwa, spo-

koju i porządku publicznego w zakresie nie unormowanym odrębnymi przepisami. Zasady i tryb wydawania zarządzeń porządkowych określa ustawa.

Art. 8. 1. Rady narodowe umacniają więź władzy państwowej z ludem pracującym miast i wsi, przyciągając coraz szersze rzesze ludzi pracy do udziału w rządzeniu Państwem.

2. Przy wykonywaniu swoich zadań rady narodowe korzystają z inicjatywy i współdziałania organizacji politycznych, związków zawodowych i innych organizacji społecznych ludu pracującego, jak również samorządu robotniczego i organizacji rolniczych.

3. Rady narodowe korzystają z inicjatywy i współdziałania komitetów Frontu Jedności Narodu, zwłaszcza przy włączaniu ludności do realizacji swych zadań, przy inicjowaniu czynów społecznych, organizowaniu spotkań radnych z wyborcami, realizowaniu postulatów i wniosków wyborców oraz przy popularyzacji wśród ludności dorobku i zamierzeń rad.

4. Rady narodowe i ich organy obowiązane są wyjaśniać ludności zasadnicze cele i wytyczne polityki władzy ludowej.

5. Rady narodowe udzielają poparcia społecznym formom umacniania harmonijnego współżycia mieszkańców.

Art. 9. Rady narodowe wykonują swoje zadania na sesjach, za pośrednictwem swoich organów pomocniczych — komisji rad narodowych, przez działalność radnych w terenie oraz poprzez swój organ wykonawczy i zarządzający — prezydium rady narodowej i podporządkowane mu terenowe organy administracji państwowej — wydziały.

Rozdział 2.

Zadania rad narodowych.

Art. 10. 1. Rady narodowe uchwalają wieloletnie i roczne plany gospodarcze oraz kontrolują ich wykonanie. Plany te powinny być zgodne z kierunkami i zadaniami ustalonymi dla gospodarki rad narodowych w narodowych planach gospodarczych.

2. Plany, o których mowa w ust. 1, powinny również obejmować ważniejsze zadania jednostek objętych planem centralnym, a dotyczącym terenu działalności rady narodowej.

3. Roczne plany gospodarcze powinny być uchwalane w roku poprzedzającym rok objęty planem.

Art. 11. 1. Rady narodowe uchwalają corocznie budżety na rok przyszły oraz kontrolują ich wykonanie.

2. Wydatki ustalane w budżetach terenowych powinny znajdować pokrycie przede wszystkim w dochodach własnych; radom narodowym może być przyznana dotacja z budżetu centralnego, stosownie do przepisów prawa budżetowego.

3. Dochodami własnymi są w szczególności:

- 1) wpłaty podległych radzie narodowej przedsiębiorstw i zakładów,
- 2) wpłaty za korzystanie ze świadczeń i usług oraz dochody majątkowe i administracyjne jednostek podległych radzie narodowej,
- 3) wpłaty z podatków i opłat terenowych oraz udziałów w dochodach budżetu centralnego, które ustala odrębne przepisy.

4. Wygospodarowane nadwyżki budżetowe rady narodowe wykorzystują dla realizacji swoich zadań, na zasadach ustalonych w prawie budżetowym.

Art. 12. 1. Kierownicy przedsiębiorstw i zakładów nie podporządkowanych radom narodowym i organy samorządu robotniczego współdziałają z radami narodowymi, w szczególności w celu wykorzystania produkcyjnych i usługowych możliwości tych jednostek dla potrzeb miejscowych, uzgadniania planów i lokalizacji budownictwa mieszkaniowego, prowadzenia wspólnych inwestycji komunalnych i socjalno-kulturalnych oraz organizacji i realizowania czynów społecznych.

2. Rady narodowe czuwają nad działalnością nie podporządkowanych im przedsiębiorstw i zakładów w zakresie zatrudnienia, budownictwa mieszkaniowego, zadań i inwestycji socjalno-kulturalnych, jak również w zakresie gospodarki przedsiębiorstw wodą, energią elektryczną, gazem i w innych sprawach mających wpływ na gospodarkę terenową.

3. Rada Ministrów ustala zakres i szczegółowe zasady wykonywania zadań wymienionych w ust. 1 i 2 przez rady narodowe poszczególnych stopni.

Art. 13. 1. Rady narodowe koordynują działalność spółdzielni i ich terenowych związków z działalnością państwowych przedsiębiorstw terenowych i zarządzanych centralnie oraz rzemiosła, jak również w zakresie i w trybie ustalonym odrębnymi przepisami kontrolują ich działalność oraz udzielają im pomocy w wykonywaniu ich zadań.

2. Działalność koordynacyjna, o której mowa w ust. 1, obejmuje w szczególności:

- 1) ustalanie dla spółdzielni i ich terenowych związków kierunków rozwoju i podstawowych zadań planowych, wynikających z narodowych i terenowych planów gospodarczych i z wytycznych centralnych związków spółdzielczych,
- 2) rozpatrywanie projektów planów gospodarczych terenowych związków spółdzielczych,
- 3) rozpatrywanie wytycznych terenowych związków spółdzielczych dla opracowania planów gospodarczo-finansowych spółdzielni,
- 4) rozpatrywanie okresowych sprawozdań spółdzielni i ich terenowych związków z realizacji zadań planowych i udzielanie im zaleceń dotyczących realizacji planów.

3. Rada Ministrów może po porozumieniu z naczelnymi organami spółdzielczości określić szczegółowe zasady i tryb wykonywania zadań określonych w ust. 1 i 2.

Art. 14. 1. Wojewódzkie rady narodowe nadają ogólny kierunek działalności rad narodowych na terenie województwa oraz koordynują działalność rad narodowych, powiatowych i miejskich w miastach stanowiących powiaty miejskie.

2. Wojewódzkie rady narodowe sprawują administrację państwową w zakresie przewidzianym w obowiązujących przepisach.

3. Wojewódzkie rady narodowe podejmują działalność gospodarczą, społeczną i kulturalną o zasięgu szerszym niż powiatowy; w szczególności do ich zakresu działania należą sprawy:

- 1) przedsiębiorstw przemysłu terenowego, projektowych i budowlanych o zasięgu wojewódzkim lub międzypowiatowym,
- 2) państwowych gospodarstw rolnych, przedsiębiorstw mechanizacji rolnictwa oraz robót melioracyjnych,
- 3) przedsiębiorstw państwowej komunikacji samochodowej,
- 4) państwowych hurtowni spożywczych i przemysłowych w zakresie ustalonym przez Radę Ministrów, z wyjątkiem hurtowni o zasięgu międzywojewódzkim,

- 5) budowy i utrzymania dróg państwowych i mostów w zakresie ustalonym przez Radę Ministrów,
- 6) szkół i innych placówek oświatowo-wychowawczych w zakresie przewidzianym w obowiązujących przepisach,
- 7) teatrów, bibliotek wojewódzkich, muzeów, wojewódzkich domów kultury,
- 8) wojewódzkich i rejonowych szpitali oraz przedsiębiorstw aptek, przedsiębiorstw uzdrowiskowych o znaczeniu wojewódzkim i sanatoriów,
- 9) zakładów specjalnych pomocy społecznej.

Art. 15. Wojewódzkie rady narodowe mogą przekazywać niektóre swoje zadania, o których mowa w art. 14 ust. 3, radom narodowym bezpośrednio niższego stopnia, stosownie do wytycznych Rady Ministrów, wydanych za zgodą Rady Państwa; przekazanie następuje za zgodą rady narodowej, która ma przejąć zadania, przy równoczesnym przekazaniu środków służących do wykonywania tych zadań.

Art. 16. 1. Wojewódzkie rady narodowe w oparciu o narodowe i terenowe plany gospodarcze oraz plany zagospodarowania przestrzennego koordynują całość gospodarki w województwie, a w szczególności:

- 1) występują z wnioskami o wykonanie na ich terenie zadań gospodarczych przez jednostki objęte planem centralnym,
- 2) uczestniczą w opracowywaniu i rozpatrywaniu projektów ważniejszych inwestycji na ich terenie,
- 3) opiniują lub ustalają lokalizację inwestycji,
- 4) opiniują ważniejsze zadania zawarte w projektach planów gospodarczych jednostek nie podporządkowanych radom narodowym, mające bezpośredni wpływ na gospodarkę rad narodowych i rozwój gospodarczy terenu, rozpatrują sprawozdania z wykonania tych zadań oraz występują z wnioskami w tych sprawach,
- 5) występują z wnioskami w sprawach dotyczących tworzenia, organizacji, łączenia i likwidacji przedsiębiorstw i zakładów nie podporządkowanych radom narodowym oraz lepszego wykorzystania ich mocy produkcyjnych,
- 6) inicjują podjęcie inwestycji wspólnych dla kilku użytkowników,
- 7) inicjują i organizują współdziałanie między przedsiębiorstwami podporządkowanymi i nie podporządkowanymi radom narodowym,
- 8) podejmują inne środki w celu zapewnienia wzajemnego powiązania zadań, wynikających z planów terenowych i planów jednostek nie podporządkowanych radom narodowym,
- 9) sporządzają bilanse ekonomiczne, obejmujące całość gospodarki na ich terenie, a zwłaszcza bilanse zatrudnienia, zdolności produkcyjnych w przemyśle i budownictwie, rolne, materiałowe, wodne, pieniężnych dochodów i wydatków ludności.

2. Rada Ministrów określi zasady i tryb wykonywania zadań koordynacyjnych określonych w ust. 1.

3. Wojewódzkie rady narodowe ustalają, zgodnie z obowiązującymi przepisami oraz wytycznymi Rady Ministrów, w jakim zakresie zadania koordynacyjne określone w ust. 1 mają być realizowane przez rady narodowe niższych stopni.

Art. 17. 1. Utworzenie na obszarze województwa przedsiębiorstwa lub zakładu zarządzanego centralnie oraz jego likwidacja wymaga uzgodnienia z prezydiami wojewódzkich rad narodowych.

2. Przepis ust. 1 stosuje się odpowiednio do zmian w produkcji przedsiębiorstw zarządzanych centralnie, jeżeli zmiany te w sposób istotny wpływają na wykorzystanie miejscowych źródeł energii lub surowców i innych zasobów bądź też na stan zatrudnienia lub warunki zdrowotne danego terenu.

3. Prezydya wojewódzkich rad narodowych mogą sprawdzić wykorzystanie zdolności produkcyjnych przedsiębiorstw zarządzanych centralnie i w miarę potrzeby występują o przekazanie między przedsiębiorstwami zbędnych surowców, materiałów, maszyn i obiektów, jak również o wspólne użytkowanie lub przekazanie innemu użytkownikowi nieracjonalnie wykorzystywanej powierzchni produkcyjnej, i składowej.

4. Rada Ministrów określi zasady i tryb wykonywania postanowień niniejszego artykułu.

Art. 18. 1. Prezydya wojewódzkich rad narodowych zatwierdzają projekty planów kasowych oddziałów wojewódzkich Narodowego Banku Polskiego i rozpatrują sprawozdania z wykonania tych planów, współdziałają z oddziałami banków finansujących inwestycje w zakresie kontroli przebiegu inwestycji w województwie oraz ustalają wytyczne podziału kredytów bankowych przyznanych dla województwa, a przeznaczonych dla spółdzielczych oraz nie uspołecznionych jednostek gospodarczych.

2. Prezydya wojewódzkich rad narodowych mogą zgodnie z wytycznymi Rady Ministrów ustalić, w jakim zakresie zadania określone w ust. 1 mają być realizowane przez prezydya rad narodowych niższego stopnia.

Art. 19. 1. Powiatowe rady narodowe i miejskie w miastach stanowiących powiaty miejskie właściwe są we wszystkich sprawach należących do zakresu działania rad narodowych z wyjątkiem spraw zastrzeżonych do właściwości rad narodowych niższego lub wyższego stopnia.

2. Powiatowe rady narodowe i miejskie w miastach stanowiących powiaty miejskie sprawują administrację państwową w zakresie przewidzianym w obowiązujących przepisach.

Art. 20. 1. Do zakresu działania powiatowych rad narodowych należą w szczególności sprawy:

- 1) przedsiębiorstw mechanizacji rolnictwa i robót melioracyjnych w zakresie ustalonym przez Radę Ministrów, obsługi weterynaryjnej, ochrony roślin, upowszechnienia wiedzy rolniczej, kontroli działalności kółek i organizacji rolniczych w zakresie spraw zleconych im przez Państwo,
- 2) pomocy dla spółdzielczości produkcyjnej i innych form zespołowej gospodarki na wsi,
- 3) przedsiębiorstw przemysłu terenowego i remontowo-budowlanych,
- 4) budownictwa wiejskiego,
- 5) przedsiębiorstw miejskiego handlu detalicznego i państwowych przedsiębiorstw gastronomicznych,
- 6) budowy i utrzymania dróg lokalnych,
- 7) szkół i innych placówek oświatowo-wychowawczych w zakresie przewidzianym w obowiązujących przepisach,
- 8) powiatowych domów kultury, teatrów, kin, muzeów i archiwów regionalnych,
- 9) lecznictwa otwartego o zasięgu powiatowym, szpitali powiatowych, przychodni specjalistycznych, powiatowych stacji pogotowia ratunkowego, powiatowych stacji sanitarno-epidemiologicznych, aptek, przedsiębiorstw uzdrowiskowych,
- 10) zakładów pomocy społecznej.

2. Powiatowe rady narodowe koordynują działalność rad narodowych niższego stopnia.

Art. 21. Powiatowe rady narodowe mogą za zgodą wojewódzkich rad narodowych przekazywać niektóre swoje zadania, o których mowa w art. 20 ust. 1, radom narodowym niższego stopnia; przepis art. 15 stosuje się odpowiednio.

Art. 22. 1. Podstawowym zadaniem miejskich rad narodowych jest prowadzenie gospodarki komunalnej, zaspokajanie potrzeb bytowych i kulturalnych mieszkańców miasta.

2. Miejskie rady narodowe sprawują administrację państwową w zakresie przewidzianym w obowiązujących przepisach.

3. W szczególności do zakresu działania miejskich rad narodowych w miastach nie stanowiących powiatów miejskich należą sprawy:

- 1) miejskich elektrowni i gazowni, zakładów wodociągowych, kanalizacyjnych i oczyszczania miasta oraz przedsiębiorstw komunikacji miejskiej, jak również budowy i utrzymania dróg, ulic, placów i mostów,
- 2) zarządu budynków mieszkalnych, hoteli miejskich, gospodarki terenami,
- 3) miejskich zakładów produkcyjnych i jednostek usługowych,
- 4) zabezpieczenia właściwego pomieszczenia i obsługi gospodarczej szkół podstawowych oraz prowadzenia przedszkoli,
- 5) teatrów, instytucji muzycznych, archiwów, miejskich domów kultury i świetlic, bibliotek powszechnych,
- 6) lecznictwa otwartego, izb porodowych i punktów położniczych oraz żłobków.

4. Do rad narodowych miast stanowiących powiaty miejskie stosuje się przepis ust. 3 oraz odpowiednio przepisy o zakresie działania powiatowych rad narodowych.

5. Do rad narodowych miast wyłączonych z województw mają ponadto odpowiednio zastosowanie przepisy dotyczące zakresu działania i uprawnień wojewódzkich rad narodowych.

Art. 23. 1. W miastach podzielonych na dzielnice miejskie rady narodowe przekazują część swoich zadań dzielnicowym radom narodowym. Rada Ministrów za zgodą Rady Państwa może określić zadania, których przekazanie jest obowiązkowe.

2. Miejska rada narodowa nie może przekazać dzielnicowym radom narodowym uprawnień dotyczących:

- 1) wydawania przepisów prawnych,
- 2) stanowienia o podatkach, opłatach i świadczeniach,
- 3) prowadzenia przedsiębiorstw i zakładów mających ogólnomiejskie znaczenie,
- 4) dysponowania nieruchomościami i urządzeniami mającymi ogólnomiejskie znaczenie.

3. W sprawach administracyjnych dzielnicowym radom narodowym w miastach wyłączonych z województw przysługują uprawnienia powiatowych rad narodowych, a pozostałym dzielnicowym radom narodowym — uprawnienia rad narodowych miast nie stanowiących powiatów miejskich.

Art. 24. Rada Państwa może na wniosek Rady Ministrów:

- 1) szczegółowo określić zadania rad narodowych poszczególnych stopni,
- 2) przekazywać radom narodowym niższych stopni zadania rad narodowych wyższych stopni.

Rozdział 3.

Sesje rad narodowych.

Art. 25. 1. Na sesjach rady narodowe rozpatrują sprawy mające zasadnicze znaczenie dla danego terenu; w szczególności uchwalają plan gospodarczy i budżet oraz rozpatrują sprawozdania z ich wykonania, ustalają wytyczne dla wykonywania ważniejszych zadań, powołują i odwołują swoje organy, udzielają wytycznych dla ich działalności i rozpatrują ich sprawozdania.

2. Rozpatrzeniu na sesji podlegają również zasadnicze dla interesów miejscowej ludności sprawy dotyczące działalności przedsiębiorstw i instytucji nie podporządkowanych radzie narodowej.

3. Rady narodowe oceniają na sesjach działalność terenowych organów administracji państwowej i jednostek gospodarczych oraz ustalają środki dla usunięcia braków i przyspieszenia rozwoju terenu.

4. Na sesjach rady narodowe obowiązane są okresowo rozpatrywać realizację postulatów i wniosków wyborców.

5. Przed sesją komisje i radni badają w terenie sprawy, które mają być przedmiotem obrad, w szczególności zasięgają w tym przedmiocie opinii wyborców.

Art. 26. 1. Prezydium wybrane przez radę narodową poprzedniej kadencji zwołuje pierwszą sesję nowo obranej rady narodowej nie później niż w ciągu dwóch tygodni od dnia wyborów. W nowo utworzonych jednostkach podziału administracyjnego pierwszą sesję zwołuje prezydium rady narodowej wyższego stopnia.

2. Sesję otwiera przewodniczący prezydium.

Art. 27. Na pierwszej sesji rada narodowa wybiera prezydium i komisje.

Art. 28. 1. Sesje zwyczajne odbywają się w terminach przewidzianych w planie pracy, uchwalanym corocznie przez radę narodową i określającym główne zagadnienia porządku obrad.

2. Sesje zwyczajne rad narodowych odbywają się co najmniej 4 razy w roku.

Art. 29. W miarę potrzeby zwołuje się sesję nadzwyczajną. Sesję nadzwyczajną należy zwołać, jeżeli zażąda tego we wniosku pisemnym przynajmniej $\frac{1}{4}$ radnych, wskazując równocześnie proponowany przedmiot obrad. W tym przypadku otwarcie sesji powinno nastąpić w ciągu 10 dni od dnia zgłoszenia wniosku.

Art. 30. 1. Sesję zwołuje prezydium rady narodowej.

2. Projekt porządku obrad, sposób przygotowania sesji oraz miejsce, dzień i godzinę jej otwarcia ustala prezydium rady narodowej w porozumieniu z przewodniczącymi komisji rady narodowej.

Art. 31. 1. Sesję otwiera przewodniczący prezydium.

2. Po otwarciu sesji rada narodowa wybiera przewodniczącego i sekretarza obrad. Rada narodowa może wybrać przewodniczącego i sekretarza obrad na kilka sesji.

3. Rada narodowa może obradować przy obecności co najmniej $\frac{1}{2}$ ogólnej liczby radnych; wybór lub odwołanie prezydium lub poszczególnych osób wchodzących w jego skład wymaga obecności co najmniej $\frac{2}{3}$ ogólnej liczby radnych.

4. W razie stwierdzenia braku quorum przewodniczący wyznacza datę następnego posiedzenia.

Art. 32. 1. Obrady na sesji są jawne. Czas, miejsce i przedmiot obrad należy podać do wiadomości publicznej.

2. Przewodniczący obrad z własnej inicjatywy lub na wniosek prezydium rady zarządza tajność obrad, jeśli wymaga tego dobro Państwa.

Art. 33. 1. Przewodniczący obrad może udzielić głosu zaproszonym osobom spoza rady.

2. Kierownicy terenowych organów państwowych, instytucji i jednostek gospodarczych nie podporządkowanych radzie narodowej mogą być wezwani do udzielenia na sesji informacji.

Art. 34. 1. Uchwały na sesji zapadają zwykłą większością głosów w głosowaniu jawnym.

2. Przy wyborze i odwoływaniu prezydium rady lub poszczególnych osób wchodzących w jego skład oraz w innych przypadkach przewidzianych w obowiązujących przepisach stosuje się głosowanie tajne kartkami. Rada narodowa może uchwalić tajność głosowania również w innych sprawach.

Art. 35. 1. Uchwały rady narodowej podpisują przewodniczący obrad i przewodniczący prezydium rady narodowej.

2. Rada Ministrów określi w drodze rozporządzenia zasady i tryb ogłaszania uchwał rad narodowych oraz wydawania dzienników urzędowych wojewódzkich rad narodowych.

Art. 36. Rady narodowe uchwalają swoje regulaminy, w których określają tryb obradowania oraz podstawowe formy pracy rady i radnych. W regulaminie rada narodowa może określić również ważniejsze obowiązki i zakres działania swoich organów.

Rozdział 4.

Komisje rad narodowych.

Art. 37. 1. Rady narodowe powołują komisje stałe dla poszczególnych dziedzin swej działalności oraz w miarę potrzeby komisje niestałe dla określonych zadań doraźnych.

2. Rodzaje i skład liczbowy poszczególnych komisji określa rada narodowa zgodnie z wytycznymi Rady Państwa i w zależności od miejscowych potrzeb.

3. W skład komisji można powołać również osoby spoza rady w ilości nie przekraczającej połowy składu komisji. Przewodniczących komisji powołuje rada narodowa spośród radnych.

Art. 38. Komisje włączają do udziału w wykonywaniu swych zadań specjalistów i inne osoby spoza swego składu, zainteresowane dziedziną spraw, dla których komisja jest właściwa.

Art. 39. 1. Do zadań stałych komisji rad narodowych należy:

- 1) utrzymywanie stałej łączności z masami pracującymi i ich organizacjami, przyciąganie ich do współpracy z władzą państwową i jej organami, pobudzanie i wykorzystywanie społecznej inicjatywy, przyjmowanie, rozpatrywanie i nadawanie dalszego biegu projektom pochodzącym od organizacji społecznych lub poszczególnych obywateli,
- 2) występowanie z inicjatywą i projektami w stosunku do rady narodowej i jej organów,
- 3) badanie i opracowywanie spraw zleconych przez radę narodową lub przedłożonych przez prezydium,

- 4) czuwanie nad prawidłowym wykonywaniem uchwał i wytycznych rady narodowej i jej prezydium oraz organów nadrzędnych,
- 5) kontrola działalności wydziałów oraz podporządkowanych radzie przedsiębiorstw, zakładów i instytucji,
- 6) sprawowanie kontroli społecznej nad nie podporządkowanymi radzie narodowej organami państwowymi, instytucjami i jednostkami gospodarczymi.

2. Jednostki podlegające kontroli, sprawowanej przez daną komisję, obowiązane są dostarczyć jej wszelkich wiadomości i materiałów, potrzebnych do wykonania jej zadań; wiadomości i materiały tajne udostępnia się zgodnie z przepisami o zachowaniu tajemnicy państwowej.

Art. 40. 1. Komisje podlegają w całej swej działalności radzie narodowej i obowiązane są na jej żądanie przedkładać do zatwierdzenia swoje plany pracy oraz składać sprawozdania w terminach ustalonych przez radę.

2. Prezydium rady narodowej obowiązane jest udzielać komisjom pomocy przy wykonywaniu ich zadań oraz włączać je do udziału w przygotowaniu ważniejszych uchwał, jak również zapraszać przewodniczących komisji do udziału w posiedzeniach prezydium, na których omawia się sprawy związane z zakresem działania danej komisji.

3. W miarę potrzeby komisja zwraca się do rady narodowej lub jej prezydium z wnioskiem o wydanie odpowiednich zarządzeń.

4. O sposobie załatwienia wniosku komisji prezydium obowiązane jest zawiadomić komisję najpóźniej w ciągu miesiąca od otrzymania wniosku. Decyzja prezydium nie uwzględniająca wniosku powinna być uzasadniona. Od tej decyzji komisja może odwołać się do rady narodowej.

Art. 41. 1. Kierownicy wydziałów powinni na zaproszenie komisji brać udział w jej posiedzeniach, zasięgać opinii komisji przed podjęciem ważniejszych decyzji oraz udzielać komisji pomocy w realizacji jej zadań.

2. Komisja może wystąpić do kierownika wydziału lub innej kontrolowanej jednostki z wnioskami, dotyczącymi działalności danej jednostki. Kierownik obowiązany jest najpóźniej w ciągu miesiąca powiadomić komisję o sposobie załatwienia wniosku, przy czym nieuwzględnienie wniosku należy uzasadnić.

Art. 42. 1. Rada Ministrów bądź zgodnie z jej wytycznymi prezydium rad narodowych określa sprawy, w których:

- 1) udzielone przez komisję zalecenia, dotyczące wykonania zadań wydziału lub usunięcia stwierdzonych braków, są dla kierownika wydziału wiążące,
- 2) kierownicy wydziałów obowiązani są zasięgać opinii komisji,
- 3) opinia komisji jest dla kierownika wydziału wiążąca.

2. Kierownik wydziału, który otrzymał od komisji wiążące zalecenie lub wiążącą opinię, obowiązany jest powiadomić komisję o podjętych w związku z tym czynnościach. Jeżeli kierownik wydziału ma zastrzeżenia co do słuszności otrzymanego wiążącego zalecenia lub wiążącej opinii albo co do możliwości zastosowania się do nich, obowiązany jest niezwłocznie powiadomić o tym komisję i prezydium rady narodowej.

3. Najpóźniej w ciągu miesiąca od otrzymania zastrzeżeń kierownika wydziału prezydium rady narodowej obowiązane jest:

- 1) zobowiązać kierownika wydziału do zastosowania się do wiążącego zalecenia lub wiążącej opinii i powiadomić o tym komisję bądź

- 2) powiadomić komisję o motywach, z powodu których uznaje zastrzeżenia za uzasadnione; w tym przypadku komisja może odwołać się do rady narodowej.

Art. 43. Organizację i tryb pracy komisji określa uchwalony przez nią regulamin prac komisji; regulamin podlega zatwierdzeniu przez radę narodową.

Rozdział 5.

Prawa i obowiązki radnego.

Art. 44. 1. Radni składają na pierwszej sesji rady narodowej następujące ślubowanie:

„Ślubuję uroczyście jako radny pracować dla dobra narodu polskiego i pogłębiać jego jedność, przyczyniać się do umacniania więzi władzy państwowej z ludem pracującym, troszczyć się o jego sprawy, nie szczędzić swoich sił dla wykonania zadań rady narodowej”.

2. Radni nieobecni na pierwszej sesji rady narodowej składają ślubowanie na pierwszym posiedzeniu, w którym uczestniczą.

Art. 45. Radny obowiązany jest uczestniczyć w sesjach rady i w pracach komisji, do której został powołany, oraz wykonywać inne obowiązki nałożone nań przez radę narodową.

Art. 46. 1. Radny utrzymuje stałą więź z wyborcami, dba o najlepsze zaspokojenie ich potrzeb gospodarczych, społecznych i kulturalnych, pobudza ich inicjatywę w tych dziedzinach, przyjmuje ich wnioski i uwagi krytyczne, przedkładając je radzie bądź jej prezydium lub innym właściwym organom i instytucjom, oraz czuwa nad sposobem ich załatwienia i terminowym poinformowaniem wyborców.

2. Radny obowiązany jest wyjaśniać wyborcom swojego okręgu wyborczego zasadnicze cele i wytyczne polityki władzy ludowej oraz przyciągać ich do udziału w wykonywaniu uchwał rady narodowej i jej prezydium oraz organów nadrzędnych.

3. Przy wykonywaniu swoich zadań radny współdziała z miejscowymi organizacjami społecznymi ludu pracującego.

4. Radny zdaje sprawę wyborcom ze swej pracy oraz z działalności rady narodowej i jej organów.

Art. 47. 1. Radny może występować do rady narodowej lub jej prezydium z wnioskami o rozpatrzenie spraw wynikających w toku działalności radnego.

2. Radny może na sesji bądź w okresie między sesjami składać interpelację do prezydium rady narodowej; odpowiedź na interpelację powinna być udzielona w ciągu dwóch tygodni od daty jej złożenia.

Art. 48. 1. Radny w wykonywaniu swego mandatu cieszy się pełnią ochrony prawnej. Rada narodowa lub prezydium wyższego stopnia obowiązane są wziąć radnego w obronę przed niesłusznymi konsekwencjami w związku z jego działalnością zgodną ze złożonym ślubowaniem.

2. Zakład pracy zatrudniający radnego nie może mu wypowiedzieć stosunku pracy bez uzyskania na to zgody prezydium rady narodowej. Prezydium podejmuje uchwałę w tym przedmiocie po zasięgnięciu opinii komisji mandatowej.

3. W razie rozwiązania z radnym stosunku pracy bez wypowiedzenia, kierownik zakładu pracy obowiązany jest niezwłocznie powiadomić o tym prezydium rady narodowej.

4. Prezydium rady narodowej obowiązane jest powiadomić radę na najbliższej sesji o udzieleniu zgody na wypo-

wiedzenie stosunku pracy bądź o rozwiązaniu stosunku pracy bez wypowiedzenia.

Art. 49. 1. Pracodawca obowiązany jest zwolnić radnego i członka komisji nie będącego radnym dla wykonania ich zadań. Zasady i tryb udzielania zwolnień określi Prezes Rady Ministrów.

2. Za czas zwolnienia pracownik otrzymuje z zakładu pracy wynagrodzenie w takiej wysokości, jaka mu przysługuje w okresie urlopu wypoczynkowego.

3. Radnym i członkom komisji przysługują diety i zwrot kosztów podróży w wysokości i na zasadach określonych przez Radę Ministrów w drodze rozporządzenia.

Rozdział 6.

Prezydium rady narodowej.

Art. 50. 1. Rada narodowa wybiera prezydium spośród radnych lub spoza grona rady w składzie: przewodniczący, jego zastępcy, sekretarz i członkowie; osoby wchodzące w skład prezydium obejmują swoje stanowiska z chwilą wyboru.

2. W miastach nie stanowiących powiatów rada narodowa może wybrać prezydium w składzie: przewodniczący, jego zastępca i członkowie.

Art. 51. 1. Wybór przewodniczącego prezydium wojewódzkiej rady narodowej (miejskiej w mieście wyłączonym z województwa) podlega zatwierdzeniu przez Radę Ministrów.

2. Wybór przewodniczącego prezydium powiatowej rady narodowej (miejskiej w mieście stanowiącym powiat miejski oraz dzielnicowej w mieście wyłączonym z województwa) podlega zatwierdzeniu przez Prezesa Rady Ministrów.

3. Wybór przewodniczącego prezydium dzielnicowej rady narodowej w mieście stanowiącym powiat oraz miejskiej rady narodowej w mieście nie stanowiącym powiatu podlega zatwierdzeniu przez prezydium wojewódzkiej rady narodowej.

4. W przypadku odmowy zatwierdzenia rada narodowa dokonuje ponownego wyboru.

Art. 52. 1. Rada Ministrów za zgodą Rady Państwa ustali wytyczne w sprawie liczbowego składu prezydiów rad narodowych.

2. Rada narodowa może odwołać prezydium lub poszczególne osoby z jego składu i dokonać ponownego wyboru. Ustąpienie z prezydium następuje po przyjęciu ustąpienia do wiadomości przez radę narodową.

Art. 53. 1. Prezydium rady narodowej jest jej organem wykonawczym i zarządzającym.

2. Prezydium rady narodowej reprezentuje radę na zewnątrz, wykonuje uchwały rady, prezydium rady narodowej wyższego stopnia i Rady Ministrów oraz organizuje wykonanie zadań rady narodowej.

3. Prezydium rady narodowej działa stosownie do uchwał swojej rady oraz zgodnie z wytycznymi prezydiów rad narodowych wyższego stopnia i Rady Ministrów.

4. W szczególności prezydium rady narodowej:

- 1) przygotowuje i zwołuje sesje rady,
- 2) uchwała projekt planu gospodarczego i budżetu oraz rozpatruje okresowe sprawozdania z ich wykonania,
- 3) nadaje kierunek działalności wydziałów, podległych przedsiębiorstw, zakładów i instytucji oraz nadzoruje i koordynuje ich działalność,
- 4) wydaje zarządzenia na podstawie obowiązujących przepisów i w celu ich wykonania.

5. Prezydium rady narodowej obowiązane jest składać na sesjach sprawozdania ze swej działalności w terminach ustalonych przez radę oraz informacje o przebiegu wykonywania uchwał rady.

Art. 54. 1. Prezydium rady narodowej działa kolegialnie.

2. Prezydium może podejmować uchwały w obecności co najmniej połowy swego składu.

3. Uchwały podpisują przewodniczący i sekretarz prezydium, a w przypadku gdy rada narodowa nie wybiera sekretarza prezydium, uchwały podpisują przewodniczący prezydium i sekretarz (art. 59 ust. 5).

4. Rada Ministrów określi w drodze rozporządzenia zasady i tryb ogłaszania uchwał prezydiów rad narodowych.

Art. 55. Prezydium może w trybie nadzoru uchylić lub zmienić decyzję wydziału. Jeżeli jednak decyzja wydziału spowodowała przyznanie praw indywidualnie określonym osobom, prezydium może w trybie nadzoru uchylić lub zmienić decyzję jedynie w przypadkach przewidzianych w przepisach o postępowaniu administracyjnym lub w odrębnych ustawach.

Art. 56. 1. Prezydium rozpatruje informacje przedkładane na jego żądanie przez organy państwowe, instytucje i jednostki gospodarcze nie podporządkowane radzie narodowej.

2. Dla uzgodnienia działalności jednostek nie podporządkowanych radzie narodowej z ogólnym kierunkiem działalności rady prezydium rady narodowej może zwoływać narady kierowników tych jednostek.

3. Kierownicy jednostek nie podporządkowanych radzie narodowej obowiązani są uzgadniać z prezydium swoje decyzje mające zasadnicze znaczenie dla interesów miejscowej ludności lub rozwoju gospodarczego terenu.

4. Rada Ministrów określi zasady i tryb wykonywania postanowień niniejszego artykułu.

Art. 57. Przewodniczący prezydium rady narodowej:

- 1) reprezentuje prezydium na zewnątrz,
- 2) przygotowuje i zwołuje posiedzenia prezydium i przewodniczy na nich,
- 3) w przypadkach nie cierpiących zwłoki wydaje zarządzenia, należące do właściwości prezydium, z tym że obowiązany jest przedłożyć je na najbliższym posiedzeniu prezydium do zatwierdzenia,
- 4) czuwa nad wykonywaniem uchwał rady i prezydium oraz wytycznych organów nadrzędnych,
- 5) jest służbowym przełożonym kierowników i innych pracowników wydziałów.

Art. 58. 1. Przewodniczący, zastępcy przewodniczącego i sekretarz prezydium są stale urzędującymi członkami prezydium. Inne osoby powołuje rada narodowa w skład prezydium jako niestale urzędujących członków prezydium.

2. Rada Ministrów w drodze rozporządzenia określi:

- 1) przypadki, w których zastępcy przewodniczącego prezydium nie są stale urzędującymi członkami prezydium,
- 2) prawa i obowiązki przewodniczących, zastępców przewodniczącego, sekretarzy i członków prezydiów rad narodowych z tytułu wykonywanej przez nich pracy.

3. Stale urzędujący członkowie prezydium na czas pełnienia obowiązków w prezydium otrzymują bezpłatny urlop w dotychczasowym zakładzie pracy; okres tego urlopu zalicza się do okresu zatrudnienia w zakresie wszelkich uprawnień uzależnionych od ilości lat pracy lub od ciągłości pracy w danym zawodzie lub służbie.

Rozdział 7.

Wydziały.

Art. 59. 1. Wydziały, jako terenowe organy administracji państwowej, kierują poszczególnymi dziedzinami spraw, należących do właściwości rad narodowych.

2. Wydziały tworzy prezydium rady narodowej, określając ich organizację wewnętrzną i szczegółowy zakres działania.

3. W miarę potrzeby tworzy się wydziały wspólne dla:

- 1) województwa i miasta wyłączonego z województwa,
- 2) powiatu i miasta stanowiącego powiat miejski,
- 3) sąsiednich powiatów lub miast stanowiących powiaty,
- 4) dzielnic miasta podzielonego na dzielnice.

4. Zamiast wydziałów prezydium rady narodowej może tworzyć zarządy, oddziały, referaty, kolegialne komisje lub urzędy o innej nazwie, do których stosuje się odpowiednio przepisy o wydziałach.

5. Miejska rada narodowa miasta nie stanowiącego powiatu może postanowić, że zamiast referatów tworzy się biuro, którym kieruje sekretarz miejski.

6. Rada Ministrów określi w drodze rozporządzenia zasady tworzenia wydziałów przez prezydium rad narodowych poszczególnych stopni.

Art. 60. 1. Prezydium wojewódzkich (miejskich w miastach wyłączonych z województw) rad narodowych mogą tworzyć zjednoczenia i powoływać przedsiębiorstwa prowadzące na zasadach i w trybie określonym w przepisach o przedsiębiorstwach państwowych.

2. Rada Ministrów określa szczegółowe zasady podporządkowania zjednoczeń i przedsiębiorstw prowadzących, zasady ich współpracy z wydziałami prezydiów wojewódzkich (miejskich w miastach wyłączonych z województw) rad narodowych oraz udzielania przez nie pomocy w działalności gospodarczej prezydiom rad narodowych niższych stopni i ich wydziałom.

3. W zakresie nie uregulowanym odmiennie przez Radę Ministrów na podstawie ust. 2 bądź w innych przepisach o przedsiębiorstwach państwowych przepisy ustawy o radach narodowych dotyczące wydziałów stosuje się odpowiednio do zjednoczeń.

Art. 61. Wydziały działają zgodnie z wytycznymi i zarządzeniami swojego prezydiów oraz zgodnie z wytycznymi odpowiednich wydziałów wyższego stopnia i właściwego ministra.

Art. 62. 1. Na czele wydziałów stoją kierownicy, którzy ponoszą odpowiedzialność za ich pracę i jej wyniki. Rada Ministrów może w drodze rozporządzenia wprowadzić odmiennie tytuły dla kierowników określonych wydziałów.

2. Prezydium rady narodowej rozpatruje sprawozdania z działalności wydziałów.

Art. 63. 1. Kierowników wydziałów powołuje i odwołuje prezydium rady narodowej po zasięgnięciu opinii odpowiedniej komisji rady narodowej. Uchwałę w tym przedmiocie obowiązane jest prezydium przedłożyć na najbliższej sesji radzie narodowej do zatwierdzenia.

2. Tryb powoływania i odwoływania kuratorów i ich zastępców oraz inspektorów szkolnych i ich zastępców określają przepisy ustawy — Karta praw i obowiązków nauczyciela.

3. Rada Ministrów określi w drodze rozporządzenia zasady obsadzania i zmian na stanowiskach kierowników wydziałów oraz kierowników podporządkowanych radzie naro-

dowej przedsiębiorstw, zakładów i instytucji. W rozporządzeniu tym Rada Ministrów może określić stanowiska kierowników, których powołuje i odwołuje:

- 1) prezydium rady narodowej za zgodą właściwego ministra (kierownika urzędu centralnego) albo za zgodą prezydiów lub kierownika wydziału wyższego stopnia,
- 2) właściwy minister (kierownik urzędu centralnego) albo prezydium wyższego stopnia — po porozumieniu z prezydiem rady narodowej.

4. Rada Ministrów określi w drodze rozporządzenia zasady obsadzania i zmian na stanowiskach pracowników wydziałów oraz podporządkowanych radzie narodowej przedsiębiorstw, zakładów i instytucji. W rozporządzeniu tym Rada Ministrów może zastosować przepisy ust. 2 również do nie wymienionych w tym ustępie stanowisk, które wymagają szczególnych kwalifikacji.

Rozdział 8.

Przepisy szczególne dotyczące gminnych rad narodowych.

Art. 64. 1. Gminna rada narodowa jest organem władzy państwowej i podstawowym organem samorządu społecznego na terenie gminy.

2. Liczbę członków gminnej rady narodowej ustala powiatowa rada narodowa w granicach od 20 do 50.

3. Organem administracji państwowej w gminie oraz organem wykonawczym i zarządzającym gminnej rady narodowej jest naczelnik gminy.

Art. 65. 1. Do gminnych rad narodowych, ich organów i radnych stosuje się odpowiednio przepisy innych rozdziałów ustawy, jeżeli nie są sprzeczne z przepisami niniejszego rozdziału.

2. Przepisów innych rozdziałów ustawy oraz przepisów szczególnych dotyczących prezydiów rad narodowych nie stosuje się do prezydiów gminnych rad narodowych.

Art. 66. 1. Gminna rada narodowa zapewnia wykonanie na terenie gminy zadań państwowych, wzrost i unowocześnienie produkcji, ze szczególnym uwzględnieniem produkcji rolnej, rozwój gospodarczy, społeczny i kulturalny gminy, zaspokajanie potrzeb bytowych ludności oraz umocnienie dyscypliny społecznej.

2. Gminna rada narodowa w szczególności:

- 1) zapewnia wykonanie zadań gospodarczych i społecznych wynikających z planu społeczno-gospodarczego rozwoju kraju,
- 2) ustala zasadnicze kierunki rozwoju gminy i środki zapewniające realizację związanych z tym zadań,
- 3) organizuje działalność społeczną dla wykonywania zadań gminnej rady narodowej,
- 4) wpływa na rozwijanie zespołowych form gospodarowania na wsi i organizowanie współpracy między uspołecznionymi i indywidualnymi formami gospodarki, na rozwijanie specjalizacji i kooperacji indywidualnych gospodarstw oraz na przyspieszanie postępu agro- i zootechnicznego w produkcji rolnej,
- 5) zapewnia rozwój zakładów, instytucji i urządzeń służących zaspokajaniu potrzeb gospodarczych i socjalno-kulturalnych ludności,
- 6) koordynuje na terenie gminy działalność jednostek państwowych i spółdzielczych oraz organizacji społecznych w zakresie realizacji zadań wynikających z planu spo-

leczno-gospodarczego rozwoju kraju oraz zadań istotnych dla rozwoju gminy i dla poprawy warunków życiowych jej mieszkańców, a także ochrony środowiska,

- 7) sprawuje kontrolę nad jednostkami państwowymi i spółdzielczymi oraz organizacjami społecznymi działającymi na terenie gminy, zwłaszcza pod względem ich gospodarności i właściwego podejścia do potrzeb obywateli, a także w zakresie przestrzegania dyscypliny, ładu i porządku.

Art. 67. 1. W wypadkach uzasadnionych charakterem lub rozmiarami podejmowanych zadań gminne rady narodowe współdziałają z sąsiednimi radami narodowymi i w związku z tym mogą w szczególności:

- 1) podejmować wspólne uchwały,
- 2) zawierać porozumienia co do realizacji określonego zadania i jego finansowania oraz powoływać, w miarę potrzeby, jednostki organizacyjne dla jego realizacji,
- 3) ustalać zasady wspólnego korzystania z określonych obiektów i urządzeń,
- 4) tworzyć wspólne fundusze celowe,
- 5) organizować wykonanie określonych zadań w czynie społecznym,
- 6) podejmować wspólne akcje o charakterze społecznym, kulturalnym lub zdrowotnym.

2. Podejmując wspólne przedsięwzięcia rady narodowe organizują wspólną kontrolę ich wykonania.

Art. 68. Na sesjach gminna rada narodowa w szczególności

- 1) uchwała:
  - a) wieloletnie i roczne plany społeczno-gospodarczego rozwoju gminy,
  - b) plany finansowania zadań objętych wieloletnimi planami oraz roczne budżety,
  - c) zadania przewidziane do wykonania w czynie społecznym oraz wysokość stawek świadczeń na fundusz gminny i sposób jego wykorzystania,
  - d) podatki i opłaty terenowe przewidziane w odrębnych przepisach,
  - e) ogólne i szczegółowe plany zagospodarowania przestrzennego wsi i zespołów wiejskich jednostek osadniczych oraz wyznacza tereny budowlane na obszarach wsi,
  - f) programy umacniania dyscypliny społecznej, porządku i bezpieczeństwa publicznego,
  - g) programy realizacji postulatów i wniosków wyborców,
  - h) utworzenie przedsiębiorstw i zakładów w gminie, jak również kierunki działania swoich organów oraz przedsiębiorstw, zakładów i instytucji podporządkowanych gminnej radzie narodowej,
  - i) zasady współpracy jednostek organizacyjnych nie podporządkowanych gminnej radzie narodowej oraz organizacji gospodarczych i społecznych z gminną radą narodową i jej organami,
  - j) zasady współpracy z innymi radami narodowymi,
  - k) zasady użytkowania i zarządzania mieniem gminnym,
  - l) nadawanie nazw ulicom i placom,
  - l) regulamin gminnej rady narodowej;
- 2) rozpatruje:
  - a) sprawozdania z wykonania planów i budżetów oraz innych uchwał, jak również bieżące informacje o stanie wykonania uchwał,

- b) sprawy rozwoju rolnictwa i wykorzystania gruntów rolnych,
  - c) sprawy zaspokajania potrzeb ludności,
  - d) sprawy oświaty, szkolenia zawodowego i wychowania młodzieży,
  - e) stan realizacji postulatów wyborców oraz załatwianie skarg i wniosków obywateli,
  - f) sprawy wynikające z załatwiania wniosków komisji oraz interpelacji radnych,
  - g) informacje i sprawozdania swoich organów oraz przedsiębiorstw, zakładów i instytucji podporządkowanych gminnej radzie narodowej,
  - h) informacje kierowników jednostek organizacyjnych nie podporządkowanych gminnej radzie narodowej,
- 3) powołuje i odwołuje swoje prezydium i komisje oraz inne organy przewidziane przepisami szczególnymi,
  - 4) inspiruje współpracę spółdzielni i organizacji społecznych dla realizacji celów ustalonych planem społeczno-gospodarczego rozwoju gminy.

Art. 69. 1. Uchwalając wieloletnie plany społeczno-gospodarczego rozwoju, gminna rada narodowa zmierza do wzrostu i unowocześnienia produkcji oraz do zapewnienia kompleksowego, gospodarczego i społeczno-kulturalnego rozwoju gminy, jako spójnego, socjalistycznego organizmu, w którym wszystkie zasoby i możliwości istniejące i dające się uruchomić powinny być wykorzystane dla osiągnięcia w okresie realizacji planu ustalonych w nim celów.

2. Plany wieloletnie obejmują zadania podlegające wykonaniu przez:

- 1) jednostki organizacyjne podporządkowane gminnej radzie narodowej,
- 2) jednostki organizacyjne nie podporządkowane gminnej radzie narodowej, które obowiązane są ustalać swoją działalność, służącą bezpośrednio rozwojowi gminy, w uzgodnieniu z gminną radą narodową,
- 3) mieszkańców i ich zrzeszenia, na których gospodarność i inicjatywę oddziałuje gminna rada narodowa.

3. Plany wieloletnie wymieniają również zadania przewidziane w planach rad narodowych wyższego stopnia do realizacji na terenie gminy.

Art. 70. 1. Uchwalając roczne plany społeczno-gospodarczego rozwoju, gminna rada narodowa ustala zadania na dany rok w oparciu o założenia planu wieloletniego, z uwzględnieniem nowych okoliczności, zwłaszcza związanych z wykorzystaniem rezerw produkcyjnych oraz dodatkowymi inicjatywami ludności i możliwościami zapewniającymi szybszy rozwój gminy.

2. Gminna rada narodowa ustala w rocznym planie:

- 1) zadania i środki ich realizacji przez jednostki organizacyjne podporządkowane gminnej radzie narodowej,
- 2) zadania dla jednostek organizacyjnych nie podporządkowanych gminnej radzie narodowej oraz zalecenia w sprawie realizacji przez nie ściśle określonych czynności związanych z rozwojem społeczno-gospodarczym gminy.

3. Roczny plan wymienia również zadania przewidziane w planach rad narodowych wyższego stopnia do realizacji w danym roku na terenie gminy.

Art. 71. 1. Gminna rada narodowa uchwała wieloletnie plany finansowania zadań oraz roczne budżety w granicach finansowego i materiałowego pokrycia zamierzeń objętych planami społeczno-gospodarczego rozwoju gminy.

2. Wydatki przewidziane w planie finansowania i w budżecie powinny znajdować pokrycie przede wszystkim w dochodach własnych gminnej rady narodowej.

3. Zrównoważenie budżetu gminnej rady narodowej zapewnia, w miarę potrzeby, dotacja z budżetu powiatowej rady narodowej. Zasady przyznawania tej dotacji powinny być dostosowane do zadań objętych wieloletnimi planami społeczno-gospodarczego rozwoju gminy.

4. Gminna rada narodowa decyduje samodzielnie o wykorzystaniu wygospodarowanych nadwyżek budżetowych.

5. Gminna rada narodowa może z własnych środków tworzyć fundusze na zrealizowanie określonych zadań.

Art. 72. 1. Na pierwszej sesji po wyborach gminna rada narodowa wybiera ze swego grona przewodniczącego gminnej rady narodowej i jego zastępcę oraz przewodniczących stałych komisji; stanowią oni prezydium gminnej rady narodowej.

2. Wybór i odwołanie przewodniczącego gminnej rady narodowej i jego zastępcy odbywa się w głosowaniu tajnym.

3. Gminna rada narodowa może w każdym czasie odwołać prezydium lub poszczególnych jego członków i dokonać nowego wyboru.

4. Przewodniczący gminnej rady narodowej i jego zastępcę działają do czasu dokonania wyboru na te stanowiska przez radę narodową następczej kadencji.

5. Pierwszą sesję po wyborach zwołuje w ciągu dwóch tygodni od dnia wyborów przewodniczący gminnej rady narodowej wybrany przez radę poprzedniej kadencji. W nowo utworzonych gminach pierwszą sesję zwołuje przewodniczący prezydium powiatowej rady narodowej; w zarządzeniu o zwołaniu pierwszej sesji jej otwarcie powierza się jednemu z najstarszych wiekiem radnych.

Art. 73. 1. Prezydium gminnej rady narodowej reprezentuje radę na zewnątrz i organizuje jej prace, a w szczególności:

- 1) ustala projekt rocznego planu pracy gminnej rady narodowej,
- 2) przygotowuje i zwołuje sesje,
- 3) organizuje działalność komisji w zakresie wykonywania kontroli społecznej oraz koordynuje ich prace,
- 4) udziela radnym pomocy w wykonywaniu mandatu,
- 5) czuwa nad zabezpieczeniem praw radnych i członków komisji rady,
- 6) czuwa nad realizacją uchwał zebrań wiejskich,
- 7) składa radzie informacje o swojej pracy.

2. Przewodniczący gminnej rady narodowej:

- 1) zwołuje posiedzenia prezydium i przewodniczy jego obradom,
- 2) otwiera sesje gminnej rady narodowej i przewodniczy jej obradom,
- 3) w zakresie poręczonym mu przez prezydium podejmuje czynności w jego imieniu.

3. Uchwały zapadające na sesji podpisuje przewodniczący gminnej rady narodowej i jego zastępcę. W razie nieobecności jednej z tych osób drugi podpis pod uchwałami składa jeden z członków prezydium.

Art. 74. Regulamin gminnej rady narodowej powinien określać organizację pracy rady i tryb obradowania na sesji, zasady działania prezydium, organizację i zakres działania komisji oraz podstawowe formy pracy komisji i radnych.

Art. 75. 1. Do zadań stałych komisji gminnej rady narodowej należy:

- 1) czuwanie nad prawidłowym wykonywaniem uchwał gminnej rady narodowej oraz organów nadrzędnych,
- 2) utrzymywanie stałej łączności z mieszkańcami gminy i organizacjami społecznymi działającymi na terenie

gminy, przyciąganie ich do współpracy z gminną radą narodową w wykonywaniu jej zadań, pobudzanie i wykorzystywanie społecznej inicjatywy, szczególnie dla realizacji zadań podejmowanych w ramach czynów społecznych,

- 3) kształtowanie socjalistycznych zasad współżycia mieszkańców gminy oraz oddziaływanie w tym kierunku na rozwój stosunków międzyludzkich również w zakładach pracy znajdujących się na terenie gminy,
- 4) kontrola nad przestrzeganiem dyscypliny społecznej, porządku i bezpieczeństwa publicznego,
- 5) czuwanie nad wykonywaniem przez mieszkańców gminy obowiązków wobec Państwa,
- 6) sprawowanie kontroli społecznej nad jednostkami państwowymi i spółdzielczymi oraz organizacjami społecznymi,
- 7) występowanie z inicjatywą i wnioskami w stosunku do gminnej rady narodowej i jej organów oraz opiniowanie projektów uchwał przedkładanych radzie przez naczelnika gminy.

2. Regulamin gminnej rady narodowej może określać rodzaje spraw, które zamiast na sesji rozpatrywane są przez komisje. Nie dotyczy to rozstrzygnięć zastrzeżonych do właściwości gminnej rady narodowej.

3. Komisje gminnej rady narodowej mogą występować do naczelnika gminy z wnioskami dotyczącymi działalności kontrolowanych jednostek.

4. Do komisji gminnej rady narodowej nie stosuje się przepisów art. 39 ust. 1 oraz art. 41—43.

Art. 76. W zakresie ustalonej w art. 48 ochrony stosunku pracy radnego właściwym do wyrażenia zgody na wypowiedzenie radnemu stosunku pracy przez zakład, który go zatrudnia, oraz przyjmowania zawiadomień o rozwiązaniu stosunku pracy bez wypowiedzenia, jak również do powiadamiania o tych sprawach gminnej rady narodowej, jest prezydium gminnej rady narodowej.

Art. 77. 1. Naczelnik gminy, jako organ administracji państwowej w gminie, działa zgodnie z przepisami prawa oraz kierunkami działania ustalonymi przez gminną radę narodową.

2. Naczelnik gminy wykonuje zarządzenia organów nadrzędnych.

3. Naczelnika gminy powołuje na czas nieoznaczony przewodniczący prezydium wojewódzkiej rady narodowej na wniosek prezydium powiatowej rady narodowej zgłoszony po zaopiniowaniu przez gminną radę narodową.

4. W wypadku niecierpiącym zwłoki przewodniczący prezydium wojewódzkiej rady narodowej może powierzyć pełnienie obowiązków naczelnika gminy osobie posiadającej odpowiednie kwalifikacje bez zachowania trybu określonego w ust. 3 na okres nie dłuższy niż 6 miesięcy.

5. Gminna rada narodowa może w uzasadnionym wypadku wystąpić o odwołanie naczelnika gminy. Prezydium powiatowej rady narodowej przedstawia wniosek gminnej rady narodowej o odwołanie naczelnika gminy przewodniczącemu prezydium wojewódzkiej rady narodowej.

6. Naczelnika gminy może odwołać przewodniczący prezydium wojewódzkiej rady narodowej na wniosek prezydium powiatowej rady narodowej lub z własnej inicjatywy.

Art. 78. 1. Naczelnik gminy w szczególności:

- 1) podejmuje działania zmierzające do wykonania zadań wynikających z planu społeczno-gospodarczego rozwoju kraju,

- 2) realizuje zadania w dziedzinie rozwoju gospodarki gminy, a w szczególności unowocześnienia rolnictwa społecznego i indywidualnego,
- 3) zapewnia właściwe wykorzystanie środków przeznaczonych na rozwój społeczno-gospodarczy gminy i na poprawę warunków bytowych, socjalnych i kulturalnych jej mieszkańców,
- 4) realizuje zadania związane z gospodarką leśną w lasach niepaństwowych, z zadrzewieniami i z gospodarką łowiecką,
- 5) współdziała z przedsiębiorstwami i zakładami nie powiązanymi bezpośrednio z gospodarką gminy, w zakresie inicjowania i realizacji wspólnych przedsięwzięć związanych z rozwojem społeczno-gospodarczym gminy,
- 6) nadzoruje i koordynuje działalność związanych z gospodarką gminy wszystkich jednostek państwowych, spółdzielczych i organizacji społecznych oraz wydaje wiążące polecenia w zakresie realizacji zadań wynikających z planu społeczno-gospodarczego rozwoju gminy,
- 7) występuje do kierowników jednostek państwowych, spółdzielczych oraz organizacji społecznych, o których mowa w pkt 6, o ukaranie, zawieszenie w czynnościach albo zwolnienie z pracy pracownika, który w sposób rażący zaniedbuje swoje obowiązki służbowe, wykazuje niewłaściwy stosunek do ludzi, narusza dyscyplinę pracy lub lekceważy zasady współżycia społecznego. W stosunku do kierowników tych jednostek występuje z odpowiednimi wnioskami do jednostek nadrzędnych. W odniesieniu do osób, które pełnią funkcje zawodowe z wyboru, naczelnik gminy w wypadkach wyżej określonych występuje do właściwych organów nadrzędnych z odpowiednimi wnioskami. Wobec pracowników jednostek podporządkowanych gminnej radzie narodowej naczelnik gminy podejmuje decyzje we własnym zakresie lub powoduje podjęcie takich decyzji,
- 8) sprawuje kontrolę nad wykonywaniem zadań wynikających z planu społeczno-gospodarczego rozwoju gminy przez nie podporządkowane gminnej radzie narodowej jednostki państwowe i spółdzielcze,
- 9) sprawuje kontrolę nad właściwym wykorzystywaniem użytków rolnych, ustala formy i sposoby zagospodarowania gruntów Państwowego Funduszu Ziemi oraz występuje z inicjatywą wykupu gospodarstw zaniedbanych,
- 10) organizuje i koordynuje społeczne siły i środki na rzecz ochrony bezpieczeństwa, spokoju i porządku publicznego oraz ochrony przeciwpożarowej i przeciwpowodziowej,
- 11) sprawuje nadzór nad realizacją zadań przez jednostki organizacyjne podporządkowane gminnej radzie narodowej,
- 12) sprawuje kontrolę nad stowarzyszeniami w zakresie ustalonym w odrębnych przepisach.

2. Naczelnik gminy koordynując działalność jednostek państwowych i spółdzielczych oraz organizacji społecznych związanych bezpośrednio z realizacją zadań planu społeczno-gospodarczego rozwoju gminy:

- 1) ma prawo wglądu do projektów planów gospodarczych tych jednostek i zgłaszania wiążących wniosków dotyczących istotnych interesów gminy,
- 2) rozpatruje projekty inwestycji zamierzonych przez te jednostki na terenie gminy i zgłasza odpowiednie uwagi tym jednostkom lub ich jednostkom nadrzędnym oraz określa, jakie inwestycje mają być realizowane jako inwestycje wspólne i towarzyszące,

- 3) żąda od kierowników tych jednostek informacji i wyjaśnień w sprawach związanych z realizacją zadań ustalonych przez gminną radę narodową w planie społeczno-gospodarczego rozwoju gminy i wydaje wiążące polecenia w tym zakresie,
- 4) zwołuje narady kierowników tych jednostek w celu uzgodnienia kierunków i sposobów działania w sprawach związanych z rozwojem gminy oraz zaspokajaniem potrzeb bytowych i socjalno-kulturalnych jej mieszkańców,
- 5) rozpatruje projekty decyzji tych jednostek mające istotne znaczenie dla rozwoju gminy oraz zaspokajania potrzeb bytowych i socjalno-kulturalnych jej mieszkańców,
- 6) wydaje decyzje koordynacyjne mające na celu nakazanie określonych czynności lub zakazanie zamierzonej działalności, jeśli wymaga tego interes Państwa lub gminy.

3. Naczelnik gminy współdziała z jednostkami państwowymi, spółdzielczymi i społecznymi nie podporządkowanymi gminnej radzie narodowej w zakresie realizacji zadań państwowych, przestrzegania dyscypliny pracy, zapewnienia spokoju i porządku oraz zaspokajania potrzeb socjalno-bytowych pracowników zatrudnionych na terenie gminy.

4. Jednostki, o których mowa w ust. 3, muszą uzyskać zgodę naczelnika gminy na wprowadzenie zmian w przeznaczeniu zakładów oraz charakterze i profilu inwestycji, zarówno gospodarczych, jak i socjalno-bytowych.

Art. 79. Naczelnik gminy, jako organ wykonawczy i zarządzający gminnej radzie narodowej, zapewnia wykonanie jej uchwał, składa sprawozdania i informacje o swojej działalności oraz z wykonania uchwał, jak również przedkłada coroczne sprawozdania z wykonania planu społeczno-gospodarczego rozwoju gminy oraz budżetu.

Art. 80. 1. Naczelnik gminy wydaje w indywidualnych sprawach z zakresu administracji państwowej decyzje w pierwszej instancji, chyba że przepis szczególny stanowi inaczej. Odwołania od tych decyzji rozpatrują odpowiednie wydziały prezydium powiatowej rady narodowej.

2. W razie naglącej konieczności naczelnik gminy wydaje zarządzenia porządkowe, gdy zachodzi niezbędność natchmiastowego wprowadzenia w życie na obszarze gminy lub jej części powszechnych zakazów lub nakazów w okolicznościach szczególnie niebezpiecznych dla życia, zdrowia lub mienia oraz w razie klęsk żywiołowych lub wymagających natchmiastowego działania trudności gospodarczych; zarządzenia takie przedstawia następnie gminnej radzie narodowej na najbliższej sesji do zatwierdzenia.

Art. 81. 1. Naczelnik gminy wykonuje swoje zadania przy pomocy podległego mu urzędu gminy i kierowników zakładów podporządkowanych gminnej radzie narodowej, a w zakresie oświaty przy pomocy gminnego dyrektora szkół sprawującego nadzór nad działalnością szkół na terenie gminy. Gminny dyrektor szkół będzie jednocześnie pełnił funkcję dyrektora zbiorczej szkoły gminnej.

2. W skład urzędu gminy wchodzi: biuro urzędu gminy, gminna służba rolna i urząd stanu cywilnego.

3. Naczelnikowi gminy przysługują uprawnienia kierownika urzędu stanu cywilnego.

Art. 82. 1. Wojewódzka rada narodowa może postanowić, że w gminie i sąsiadującym z nią mieście nie stanowiącym powiatu działac będzie wspólna rada narodowa oraz naczelnik miasta i gminy. Uchwała w tym przedmiocie podlega ogłoszeniu w dzienniku urzędowym wojewódzkiej rady narodowej.

2. Przepisy o gminnej radzie narodowej i naczelniku gminy stosuje się odpowiednio do rady narodowej miasta i gminy oraz do naczelnika miasta i gminy.

Art. 83. 1. Rada narodowa miasta i gminy, oprócz zadań przewidzianych do wykonania przez gminną radę narodową, podejmuje działania mające na celu rozwój miasta, jego gospodarki komunalnej i mieszkaniowej, instytucji oświatowo-kulturalnych i socjalnych, placówek handlowo-usługowych oraz zaspokajanie bytowych i socjalno-kulturalnych potrzeb mieszkańców miasta.

2. Rada narodowa miasta i gminy tworzy komitet osiedlowy jako organ samorządu mieszkańców miasta i nadaje komitetowi statut, który określa tryb wyboru komitetu przez mieszkańców, organizację komitetu i jego uprawnienia. Komitet osiedlowy może gromadzić własne środki finansowe na realizację powierzonych mu zadań. Działalność komitetu nadzoruje rada narodowa miasta i gminy.

3. Rada narodowa miasta i gminy może określić rodzaje spraw, które zamiast na sesji omawiane lub rozpatrywane są przez komitet osiedlowy. Nie dotyczy to rozstrzygnięć zastrzeżonych do właściwości rady narodowej miasta i gminy.

Art. 84. 1. Wojewódzka rada narodowa może po zasięgnięciu opinii zainteresowanych rad narodowych podporządkować określoną gminną radę narodową lub miejską radę narodową miasta nie stanowiącego powiatu nadzorowi rady narodowej miasta stanowiącego powiat, jeżeli obszary tych jednostek sąsiadują ze sobą i podporządkowanie takie jest celowe ze względów społecznych, gospodarczych i ekonomicznych.

2. Rada narodowa miasta wyłączonego z województwa może za zgodą właściwej wojewódzkiej rady narodowej podporządkować określoną gminną radę narodową lub miejską radę narodową miasta nie stanowiącego powiatu nadzorowi jednej z dzielnicowych rad narodowych, jako organu bezpośrednio wyższego stopnia.

3. Uchwały w sprawach wymienionych w ust. 1 i 2 podlegają ogłoszeniu w dzienniku urzędowym wojewódzkiej rady narodowej (rady narodowej miasta wyłączonego z województwa).

Rozdział 9.

Nadzór.

Art. 85. 1. Nadzór nad działalnością rad narodowych sprawują Rada Państwa i rady narodowe wyższego stopnia.

2. Nadzór nad działalnością prezydiów rad narodowych sprawują Rada Ministrów i prezydium rad narodowych wyższego stopnia.

3. Nadzór nad działalnością wydziałów sprawują właściwi ministrowie i kierownicy urzędów centralnych oraz właściwe wydziały wyższego stopnia.

Art. 86. Celem nadzoru nad radami narodowymi i ich organami jest zapewnienie zgodności ich działania z prawem i zasadniczą linią polityki Państwa oraz udzielanie pomocy w skutecznym realizowaniu poruczonych im zadań.

Art. 87. Rada Państwa sprawuje zwierzchni nadzór nad radami narodowymi, a w szczególności:

- 1) zarządza wybory do rad narodowych oraz wykonuje inne ustawowo określone czynności związane z wyborami do rad narodowych i czuwa nad prawidłowym ich przebiegiem,
- 2) rozpatruje sprawozdania wojewódzkich rad narodowych i rad narodowych miast wyłączonych z województw oraz

poszczególnych rad narodowych niższego stopnia z ich działalnością, zwłaszcza w zakresie pracy masowo-organizacyjnej, oraz udziela im wytycznych,

- 3) podejmuje czynności celem upowszechnienia osiągnięć w pracy rad narodowych,
- 4) czuwa nad prawidłowością wyborów prezydium i komisji rad narodowych oraz może określać zasady powoływania komisji i organizacji ich pracy,
- 5) uchyla uchwały wojewódzkich rad narodowych i rad narodowych miast wyłączonych z województw, jeżeli uchwały te są sprzeczne z prawem lub zasadniczą linią polityki Państwa, oraz może z tych samych powodów uchylać uchwały rad narodowych niższych stopni,
- 6) rozwiązuje radę narodową, jeżeli rada swoją działalnością systematycznie narusza prawo lub zasadniczą linię polityki Państwa.

Art. 88. Rady narodowe sprawują nadzór nad radami narodowymi niższego stopnia i w tym zakresie przysługują im odpowiednie uprawnienia określone w art. 87 pkt 2—5.

Art. 89. Rada Ministrów koordynuje działalność prezydiów rad narodowych oraz nadaje kierunek ich pracy, a w szczególności:

- 1) rozpatruje sprawozdania prezydiów wojewódzkich rad narodowych (rad narodowych miast wyłączonych z województw), a także prezydiów poszczególnych rad narodowych niższego stopnia,
- 2) udziela prezydiom rad narodowych wytycznych dla ich działalności,
- 3) udziela prezydiom rad narodowych pomocy w zakresie wykonywania ich zadań oraz podejmuje czynności w celu upowszechnienia osiągnięć w działalności poszczególnych prezydiów rad narodowych,
- 4) rozstrzyga sprawy sporne pomiędzy prezydiami wojewódzkich rad narodowych oraz między ministerstwami a prezydiami tych rad,
- 5) ocenia działalność prezydiów rad narodowych z punktu widzenia jej zgodności z prawem i zasadniczą linią polityki Państwa,
- 6) zawieszona wykonanie uchwał wojewódzkich rad narodowych (rad narodowych miast wyłączonych z województwa) przedkładając sprawę do rozstrzygnięcia Radzie Państwa oraz uchyla uchwały prezydiów tych rad narodowych w przypadku sprzeczności uchwał z prawem lub zasadniczą linią polityki Państwa, jak również może z tych samych powodów uchylać uchwały prezydiów rad narodowych niższego stopnia,
- 7) może zawiesić w czynnościach przewodniczącego i inne osoby wchodzące w skład prezydium wojewódzkiej rady narodowej (miejskiej w mieście wyłączonym z województwa), jeżeli swoją działalnością naruszają prawo lub zasadniczą linię polityki Państwa.

Art. 90. Prezydium rad narodowych koordynują działalność prezydiów rad narodowych niższego stopnia oraz nadają kierunek ich pracy i w tym zakresie przysługują im odpowiednio uprawnienia określone w art. 89, z tym że uprawnienia określone w pkt 7 tego artykułu przysługują tylko prezydiom wojewódzkich rad narodowych (miejskich w miastach wyłączonych z województw).

Art. 91. Ministrowie w wykonaniu powierzonych im zadań kierowania określonymi działami administracji państwowej i kierownicy urzędów centralnych:

- 1) udzielają resortowo właściwym wydziałom wytycznych dla ich działalności,

- 2) udzielają wydziałom fachowej pomocy i instruktażu w zakresie wykonywania ich zadań oraz podejmują czynności w celu upowszechnienia osiągnięć w działalności poszczególnych wydziałów,
- 3) sprawują fachową kontrolę działalności wydziałów oraz oceniają ją z punktu widzenia zgodności z prawem i zasadniczą linią polityki Państwa,
- 4) na podstawie przepisów ustawowych uchylają lub zmieniają decyzje wydziałów.

Art. 92. Kierownikom wydziałów przysługują w stosunku do wydziałów niższego stopnia uprawnienia określone w art. 91.

Rozdział 10.

Komitety blokowe, zebrania wiejskie, sołtysi.

Art. 93. 1. Na terenach miejskich tworzy się komitety blokowe (osiedlowe, uliczne, domowe) jako stałe reprezentacje mieszkańców powołane do umacniania więzi pomiędzy miejskimi (dzielnicowymi) radami narodowymi a mieszkańcami miast oraz do zapewnienia współdziałania mieszkańców z radami narodowymi w zakresie dbałości o budynki i ich otoczenie, zarządzania domami, polepszania warunków bytowych i kulturalnych mieszkańców oraz wykorzystywania ich inicjatywy i aktywności społecznej.

2. Tryb przeprowadzania wyborów oraz zasady organizacji i działalności komitetów blokowych określa miejska (dzielnicowa) rada narodowa. Prezydium miejskiej (dzielnicowej) rady narodowej udziela komitetom pomocy w ich pracy.

Art. 94. 1. W celu pogłębienia samorządności mieszkańców wsi gminna rada narodowa dzieli obszar gminy na sołectwa.

2. Sołectwo obejmuje w zasadzie wieś albo sąsiadujące ze sobą wsie lub inne tereny, na których występują wspólne problemy społeczno-gospodarcze.

3. Mieszkańcy sołectwa, którym przysługuje prawo wyboru do gminnej rady narodowej, odbywają zebrania wiejskie w celu omawiania wspólnych spraw dotyczących sołectwa.

Art. 95. 1. W celu rozwijania aktywności społecznej i gospodarczej w sołectwie oraz zapewnienia stałej łączności między sołectwem a gminną radą narodową i naczelnikiem gminy, mieszkańcy sołectwa wybierają ze swego grona sołtysa i podsołtysa. Wybór odbywa się na zebraniu wiejskim zwołanym przez naczelnika gminy.

2. Wybór sołtysa nie będącego radnym wymaga zatwierdzenia przez prezydium gminnej rady narodowej na wniosek naczelnika gminy.

3. Kadencja sołtysa upływa jednocześnie z kadencją gminnej rady narodowej; jednak sołtys pełni nadal swoje obowiązki do czasu przejęcia ich przez nowo wybranego sołtysa.

4. Przepisy niniejszego rozdziału, dotyczące sołtysa, stosuje się odpowiednio do podsołtysa.

Art. 96. 1. Sołtys zwołuje zebranie wiejskie:

- 1) z własnej inicjatywy,
- 2) na żądanie co najmniej jednej piątej wyborców zamieszkałych na terenie sołectwa,
- 3) na polecenie prezydium gminnej rady narodowej lub naczelnika gminy.

2. Termin i miejsce zebrania wiejskiego należy podać do wiadomości publicznej w sposób przyjęty w danej miejscowości.

3. Sołtys otwiera zebranie wiejskie i przewodniczy jego obradom.

4. Na zebraniu wiejskim omawia się w szczególności sprawę:

- 1) wykonywania na terenie sołectwa zadań wynikających z planu społeczno-gospodarczego rozwoju gminy,
- 2) poprawy warunków społeczno-gospodarczych, bytowych i kulturalnych mieszkańców,
- 3) wykonywania przez mieszkańców sołectwa obowiązków wobec Państwa,
- 4) rozwoju i unowocześnienia produkcji rolnej,
- 5) upowszechnienia wiedzy rolniczej i postępu rolniczego,
- 6) rozwoju i ochrony gospodarki leśnej w lasach niepaństwowych oraz zadrzewień i gospodarki łowieckiej,
- 7) funkcjonowania urzędów komunalnych,
- 8) zaopatrzenia wsi w wodę pitną i służącą celom użytkowym,
- 9) bezpieczeństwa, spokoju i porządku publicznego,
- 10) warunków higieniczno-sanitarnych,
- 11) podejmowania i wykonywania czynów społecznych,
- 12) bezpieczeństwa przeciwpożarowego i ochrony przeciwpowodziowej.

5. Zebranie wiejskie zwołuje się również dla wyjaśnienia polityki Państwa i dla wysłuchania informacji o działalności gminnej rady narodowej, radnych oraz organizacji gospodarczych i społecznych, działających na terenie sołectwa.

6. Gminna rada narodowa może:

- 1) określić rodzaje spraw, dotyczących poszczególnych sołectw, które zamiast na sesji podlegają omówieniu lub rozpatrzeniu przez właściwe zebrania wiejskie. Nie dotyczy to rozstrzygnięć zastrzeżonych do właściwości gminnej rady narodowej,
- 2) upoważnić zebrania wiejskie do gromadzenia środków wpływających ze źródeł społecznych na realizację uchwał zebrania, określając zasady dysponowania tymi środkami przez sołtysa oraz kontrolę nad ich gospodarowaniem.

Art. 97. 1. Sołtys wpływa na wykorzystanie aktywności mieszkańców służącej poprawie gospodarności i warunków życia w sołectwie, przyczynia się do podniesienia dyscypliny społecznej oraz czuwa nad wykonywaniem przez mieszkańców obowiązków wobec Państwa

2. Sołtys działa stosownie do wskazań zebrania wiejskiego, gminnej rady narodowej i naczelnika gminy, reprezentuje mieszkańców sołectwa wobec gminnej rady narodowej i naczelnika gminy oraz bierze udział w naradach sołtysów, zwoływanych okresowo przez naczelnika gminy.

3. Przy wykonywaniu swoich zadań sołtys trwale współdziała z przedstawicielami wiejskiego komitetu Frontu Jedności Narodu, kółka rolniczego i innych organizacji gospodarczych i społecznych, działających na terenie sołectwa, a także radnymi zamieszkałymi na terenie sołectwa.

4. Sołtys nie będący radnym bierze udział w sesjach gminnej rady narodowej z głosem doradczym.

Art. 98. 1. Zebranie wiejskie może odwołać sołtysa przed upływem kadencji, jeżeli utracił zaufanie mieszkańców sołectwa.

2. Gminna rada narodowa odwołuje sołtysa, jeżeli dopuścił się przestępstwa.

3. Gminna rada narodowa może odwołać sołtysa, który nie wywiązuje się ze swoich obowiązków lub dopuścił się czynu dyskwalifikującego go w opinii środowiska.

4. Naczelnik gminy może zawiesić w czynnościach sołtysa, który nie wywiązuje się ze swoich obowiązków lub dopuścił się przestępstwa, i wystąpić do gminnej rady narodowej o odwołanie go.

Art. 99. Na terenach wiejskich włączonych do miast można za zgodą prezydium wojewódzkiej (miejskiej w mieście wyłączonym z województwa) rady narodowej utrzymać stosowanie przepisów art. 94—98; przewidziane w tych przepisach zadania gminnych rad narodowych i naczelników gmin wykonują wówczas miejskie (dzielnicowe) rady narodowe i ich prezydium.

Rozdział 11.

Przepisy końcowe.

Art. 100. 1. W sprawach przekazanych przez obowiązujące dotychczas przepisy do właściwości prezydiów rad narodowych właściwe są odpowiednie wydziały.

2. Przepis ust. 1 nie ma zastosowania do spraw zastrzeżonych przez obowiązujące przepisy do kolegiatnej właściwości prezydiów rad narodowych; w przypadku gdy od decyzji prezydium rady narodowej przysługuje odwołanie, rozstrzyga je prezydium rady narodowej wyższego stopnia.

Art. 101. 1. Tworzenie, łączenie i znoszenie gmin, zmiana ich granic oraz ustalanie siedzib gminnych rad narodowych i nazw gmin następuje w drodze uchwały wojewódzkiej rady narodowej. Uchwała zapada po zasięgnięciu opinii zainteresowanych gminnych rad narodowych.

2. Uchwały, o których mowa w ust. 1, podlegają ogłoszeniu w dzienniku urzędowym wojewódzkiej rady narodowej.

Art. 102. 1. Dotychczasowe przepisy szczególne, dotyczące gromad i gromadzkich rad narodowych, stosuje się do gmin i gminnych rad narodowych, jeżeli nie są sprzeczne z niniejszą ustawą.

2. Kompetencje dotychczasowych prezydiów gromadzkich rad narodowych, przewodniczących tych prezydiów oraz biur gromadzkich rad narodowych, o ile ustawa nie stanowi inaczej, przechodzą na naczelników gmin.

3. Rada Ministrów określi w drodze rozporządzenia, które sprawy należące w myśl ustaw wydanych przed 1 stycznia 1973 r. do prezydiów powiatowych rad narodowych i ich wydziałów przechodzą do właściwości naczelników gmin oraz prezydiów miejskich rad narodowych miast nie stanowiących powiatów lub ich referatów (biur).

Art. 103. 1. Rada Ministrów określi w drodze rozporządzenia:

- 1) szczegółowe zadania i uprawnienia gminnych rad narodowych i naczelników gmin w zakresie, koordynacji oraz zasady i tryb ich wykonywania,
- 2) szczegółowy zakres działania naczelnika gminy, zasady organizacji i zadania urzędu gminy oraz prawa i obowiązki naczelnika gminy i pracowników tego urzędu,

3) zasady i wysokość wynagrodzenia naczelnika gminy i pracowników urzędu gminy,

4) szczegółowe zadania oraz prawa i obowiązki gminnego dyrektora szkół,

5) zasady i tryb wyboru, zakres działania oraz obowiązki i prawa sołtysa i podsołtysa.

2. W sprawach nie unormowanych w przepisach wydanych na podstawie ust. 1, pkt 2 i 3 do naczelnika gminy i pracowników, o których mowa w ust. 1 pkt 3, stosuje się przepisy o pracownikach rad narodowych.

Art. 104. 1. Wszystkie przysługujące mieszkańcom wsi prawa własności, użytkowania lub inne prawa rzeczowe i majątkowe pozostają nienaruszone.

2. Dotychczasowe mienie gromadzkie staje się mieniem gminnym.

3. Rada Ministrów w drodze rozporządzenia unormuje sprawę zarządu mieniem gminnym oraz tryb jego zbywania.

Art. 105. Określony w odrębnych przepisach fundusz gromadzki na niektóre cele miejscowe staje się funduszem gminnym.

Art. 106. Zasady podziału większych miast na dzielnice ustali Rada Ministrów za zgodą Rady Państwa.

Art. 107. Rada Ministrów określi w drodze rozporządzenia zasady i tryb przekazywania radom narodowym oraz pomiędzy poszczególnymi radami narodowymi państwowych przedsiębiorstw, zakładów i instytucji, jak również poszczególnych obiektów majątkowych.

Art. 108. 1. W przypadku rozwiązania rady narodowej (art. 87 pkt 6) zarządza się przedterminowe wybory; wybory te przeprowadza się w terminie określonym przez Radę Państwa i przy odpowiednim zastosowaniu przepisów o wyborach uzupełniających.

2. Rozwiązując radę narodową Rada Państwa zleca radzie narodowej wyższego stopnia powołanie nowego prezydium na okres do chwili wyboru prezydium przez nowo obraną radę.

3. Kadencja rad narodowych wybranych zgodnie z postanowieniem ust. 1 upływa jednocześnie z wygaśnięciem kadencji pozostałych rad narodowych.

Art. 109. Tracą moc:

- 1) ustawa z dnia 20 marca 1950 r. o terenowych organach jednolitej władzy państwowej (Dz. U. Nr 14, poz. 130 z późniejszymi zmianami),
- 2) ustawa z dnia 25 września 1954 r. o reformie podziału administracyjnego wsi i powołaniu gromadzkich rad narodowych (Dz. U. z 1954 r. Nr 43, poz. 191 i z 1957 r. Nr 17, poz. 87),
- 3) ustawa z dnia 25 września 1954 r. o osiedlach i radach narodowych osiedli (Dz. U. Nr 43, poz. 192),
- 4) art. 12 Ordynacji wyborczej do rad narodowych (Dz. U. z 1960 r. Nr 58, poz. 326 i z 1963 r. Nr 57, poz. 307),
- 5) art. 16 § 2 Kodeksu postępowania administracyjnego w zakresie uregulowanym niniejszą ustawą.

315

ROZPORZĄDZENIE RADY MINISTRÓW

z dnia 30 listopada 1972 r.

w sprawie zakresu działania naczelnika gminy, organizacji i zadań urzędu gminy oraz niektórych spraw pracowniczych.

Na podstawie art. 103 ust. 1 pkt 2 i 3 ustawy z dnia 25 stycznia 1958 r. o radach narodowych (Dz. U. z 1972 r. Nr 49, poz. 314) zarządza się, co następuje:

§ 1. 1. Naczelnik gminy jest organem administracji państwowej w gminie oraz organem wykonawczym i zarządzającym gminnej rady narodowej.